

НОВ 1(97)2019

ПЕД А ГОГІЧН А  
ДУМК

НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ ISSN 2520-6427



# «НОВА ПЕДАГОГІЧНА ДУМКА»

## НАУКОВО-МЕТОДИЧНИЙ ЖУРНАЛ

№ 1 (97) 2019 р.

ISSN 2520-6427

Засновано у грудні 1994 року

Видається 1 раз на квартал

Зареєстровано Міністерством юстиції України.

Свідоцтво про державну реєстрацію: серія КВ № 16684-5256 ПР від 28.05.2010 р.

Засновники: Рівненський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти (РОІППО), Рівненський державний гуманітарний університет (РДГУ).

Схвалено Вченою радою РОІППО (протокол №2 від 04.03.2019)

Журнал «Нова педагогічна думка» входить до переліку наукових фахових видань України, в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукового ступеня доктора і кандидата наук (відповідно до постанови Президії ВАК України від 01.07.2010 № 01-05/5 та наказу Міністерства освіти і науки України від 13.07.2015 № 747).

### ГОЛОВНИЙ РЕДАКТОР

Алла Черній, кандидат політичних наук, доцент,  
ректор Рівненського ОІППО

### РЕДАКЦІЙНА КОЛЕГІЯ:

Валерій Биков, доктор технічних наук, професор  
Владислав Вербець, доктор педагогічних наук, професор  
Олег Власюк, кандидат історичних наук  
Галина Вокальчук, доктор філологічних наук, професор  
Тетяна Гавлітіна, кандидат педагогічних наук, доцент  
Максим Гон, доктор політичних наук, професор  
Лідія Даниленко, доктор педагогічних наук, професор  
Анатолій Дем'янчук, доктор педагогічних наук, професор  
Василь Жуковський, доктор педагогічних наук, професор  
Людмила Карамушка, доктор психологічних наук, професор  
Леонід Кожушко, доктор технічних наук, професор  
Петро Кралюк, доктор філософських наук, професор  
Володимир Лавренчук, кандидат філологічних наук  
Світлана Литвиненко, доктор педагогічних наук, професор  
Микола Люшин, кандидат педагогічних наук  
Іван Малафійк, доктор педагогічних наук, професор  
Надія Мельник, кандидат педагогічних наук  
Роман Павелків, доктор психологічних наук, професор  
Юрій Пелех, доктор педагогічних наук, професор  
Оксана Петренко, доктор педагогічних наук, професор  
Руслан Постоловський, кандидат історичних наук, професор  
Григорій Пустовіт, доктор педагогічних наук, професор  
Людмила Савчук, кандидат педагогічних наук, доцент  
Ярослав Сверлюк, доктор педагогічних наук, професор  
Андрій Сяський, доктор технічних наук, професор  
Іван Хом'як, доктор педагогічних наук, професор  
Людмила Шугаєва, доктор філософських наук, професор

Видавець: Рівненський обласний інститут  
післядипломної педагогічної освіти

Адреса редакції та видавця:

Рівненський обласний інститут післядипломної  
педагогічної освіти

вул. Чорновола, 74, м. Рівне, 33028

тел./факс: 0(362) 64-96-60

E-mail: roippo.rv@ukr.net, www.roippo.org.ua

### ЗМІСТ

#### ФІЛОСОФІЯ ОСВІТИ. ІСТОРІЯ ОСВІТИ

Іван С. Науково-технічна шкільна освіта як ціле-  
спрямована система діяльності: досвід США .....3  
Парфенюк О. Ретроспективний аналіз графічної під-  
готовки майбутніх фахівців у закладах вищої освіти  
України та зарубіжжя на зламі століть .....7

#### УПРАВЛІННЯ ОСВІТОЮ. ПРОФІЛЬНЕ НАВЧАННЯ

Глінчук Ю. Стан та проблеми формування фахової  
працехоронної компетентності в студентів педаго-  
гічних спеціальностей .....13  
Шегеда А., Стефанович О. Управління закладом  
освіти на засадах кваліметричних вимірювань .....16

#### СУЧАСНІ ОСВІТНІ ТЕХНОЛОГІЇ

Гладун В. Формування громадянської компетентності  
засобами кооперативного навчання .....21  
Каськів М., Сергєєва Г., Гуцман С. Застосування ін-  
формаційних технологій в освітньому процесі Рівнен-  
ської медичної академії .....25  
Ковтун О. Модель формування світоглядної культури  
майбутніх медичних сестер на основі реалізації деон-  
тологічного підходу .....29  
Крутова Н. Інтеграція інформаційно-комунікаційних  
технологій у систему підвищення кваліфікації педаго-  
гічних працівників .....34  
Лукашук М., Лукашук В. Роль веб-сайту Рівненської  
медичної академії як інформаційного ресурсу у фор-  
муванні професійної ідентичності майбутнього ме-  
дичного працівника .....37  
Надворняк Я. SMART-технології в корпоративному  
навчанні державних службовців та посадових осіб  
місцевого самоврядування .....42  
Остапчук Н., Крайчук О. Використання можли-  
востей хмарних сервісів у процесі навчання студентів у  
закладах вищої освіти .....45  
Позднякова Т., Тимчина В., Тимчина Н. Створення  
та ідеї використання хмарин слів на уроках біології .....49  
Четверикова Т., Клехо О. Активізація пізнавальної  
діяльності студентів засобами інформаційно-комуні-  
каційних технологій .....55

**ПСИХОЛОГІЯ. СОЦІАЛЬНА ПЕДАГОГІКА.  
РОБОТА З ОБДАРОВАНИМИ ДІТЬМИ**

<b>Безкорвайна О.</b> Формування ціннісного ставлення до створення сім'ї в студентів .....	60
<b>Кочубей А., Семенюк М.</b> Проблеми психолого-педагогічної інтенції діяльності науково-педагогічного працівника закладу вищої освіти .....	63
<b>Пліско Є.</b> Правові основи пенітенціарної практики соціального виховання неповнолітніх правопорушників в Україні .....	66
<b>Прокопчук В.</b> Модель розвитку особистісної ідентичності студентів медичних коледжів у процесі їх медико-психологічної підготовки .....	70
<b>Шестопап І.</b> Психологічні особливості професійної самореалізації вихователів закладів дошкільної освіти.....	76

**МОВОЗНАВСТВО ТА ЛІТЕРАТУРА**

<b>Груба Т.</b> Комунікативно-жанровий підхід до навчання української мови у профільних класах .....	80
<b>Криницька О.</b> Вивчення медичної термінології на заняттях з української мови як іноземної (на прикладі термінів-назв медичних інструментів) .....	84
<b>Мандрик Н.</b> Київська Русь в історії лінгвістики .....	89
<b>Мороз Л., Ковалюк В.</b> Метод занурення як засіб формування соціокультурної компетенції учнів старших класів.....	92
<b>Тарасюк Н., Шикун А.</b> Зміст англомовної лексико-граматичної компетентності майбутніх інженерів-будівельників у читанні .....	95
<b>Цуркан М.</b> Методика викладання української мови як іноземної на синхронному зрізі ХХІ століття: тенденції розвитку .....	97
<b>Шевчук Т.</b> Лексико-семантичні та функційні особливості вживання лексеми «ганьба» в сучасній українській мові .....	102

**ФІЗИКА. МАТЕМАТИКА**

<b>Корінчук Н., Корінчук В.</b> Особливості формування професійних та життєвих компетентностей студентів на основі позанавчальної роботи з математики .....	107
<b>Кривцов Валерій, Кривцов Валентин, Кукла В.</b> Окремі питання підготовки школярів до навчального процесу у вищих технічних закладах освіти .....	110
<b>Сяська Н., Ярова О.</b> Застосування методів математичного моделювання у поєднанні із засобами новітніх інформаційних технологій у ході вивчення стереометрії майбутніми вчителями математики .....	114

**ПОЧАТКОВА ОСВІТА.  
ДОШКІЛЬНЕ ВИХОВАННЯ**

<b>Іванова Л.</b> Особливості роботи з дитячою книгою в процесі реалізації ідей Нової української школи .....	118
<b>Ткачук О.</b> Розвиток художньої компетентності учнів початкових класів на основі ситуативних завдань .....	122

**ПРИРОДОЗНАВСТВО. ТЕХНОЛОГІЇ**

<b>Козловський Ю.</b> Формування педагогічної компетентності студентів закладу вищої технічної освіти на засадах метапредметного підходу .....	127
<b>Павлова Н., Гнедко Н.</b> Упровадження міждисциплінарної інтеграції у процесі підготовки компетентних учителів інформатики .....	131

**ВИХОВНІ ТЕХНОЛОГІЇ.  
ПОЗАШКІЛЬНА ОСВІТА**

<b>Пустовіт Г., Петренко О.</b> Історико-педагогічний вимір розвитку екологічної освіти учнів у закладах позашкільної освіти .....	136
<b>Syvokhor Y.</b> Role of the institutions of afterschool education in the process of forming behavioral patterns of a healthy lifestyle of the teenagers .....	145
<b>Шинкаренко В.</b> Формування готовності вчителів закладів загальної середньої освіти до патріотичного виховання старшокласників .....	148
<b>Шупарська А.</b> Організація родинного виховання в закладі загальної середньої освіти як один із пріоритетних впливів на розвиток духовних цінностей зростаючої особистості: із досвіду роботи з батьками.....	151

**МУЗИКА. ЕСТЕТИКА**

<b>Ван Цзі.</b> Методологічні концепції музично-виконавської діяльності керівника духового ансамблевого колективу в закладі спеціалізованої позашкільної освіти.....	155
<b>Гобдич М.</b> Духовний концерт «Сей день радості» Степана Дегтярьова: походження, датування, особливості стилю .....	158
<b>Даяк Ж., Денисюк В.</b> Підготовка майбутніх співаків до вокально-сценічної професійної діяльності .....	161
<b>Дзвінка Р.</b> Історія та сьогодення сопілкарства Рівненщини .....	164
<b>Димченко Сергій.</b> Виховання творчої самостійності студентів класу ударних інструментів у процесі виконавської діяльності .....	168
<b>Димченко Станіслав, Ільків А.</b> Нові тенденції розвитку естрадно-джазової музики для баяна у творчості Володимира Зубицького .....	171
<b>Закопєць Л.</b> Формування музично-творчих умінь учнів-духовиків в умовах навчання у Львівській середній спеціалізованій музичній школі-інтернаті імені С. Крушельницької .....	176
<b>Заходякін О., Цюлюпа Н.</b> Педагогічні умови розвитку творчих здібностей у дітей молодшого шкільного віку в процесі піаністичної виконавської діяльності .....	179
<b>Карлук Т.</b> Сакральна творчість галицьких і буковинських композиторів ХІХ століття в контексті українського національно-культурного відродження .....	182
<b>Рокішук І., Орешко Р.</b> Специфічні процесори обробки звукового тракту в роботі звукорежисера .....	185

**ФІЗИЧНА КУЛЬТУРА**

<b>Сокаль В., Міцкевич Ю.</b> Особливості фітнес-програм, спрямованих на оздоровлення дітей шкільного віку .....	189
--	-----

## ІСТОРІЯ ТА СЬОГОДЕННЯ СОПІЛКАРСТВА РІВНЕНЩИНИ

*У статті розкрито найвагоміші аспекти автентичного та сучасного сопілкового виконавства як феномену спадкоємної народної музичної творчості українців. Окремлено науково-творчий доробок дослідників поліської сопілкової музичної культури. Представлено вагомий внесок у розвиток сопілкарства Рівненщини як музикантів-самородків, так і викладачів Інституту мистецтв РДГУ та вчителів дитячих музичних шкіл області.*

**Ключові слова:** сопілкарство, поліські дудкарі, дудка-викрутка, сопілка, професіоналізація сопілкового виконавства.

*В статье раскрыты весомые аспекты аутентичного и современного свирельного исполнительства как феномена наследственного народного музыкального творчества украинцев. Определен научно-творческий вклад исследователей полесской свирельной музыкальной культуры. Представлен весомый вклад в развитие исполнительства на свирели Ривненщины как музыкантов-самородков, так и преподавателей Института искусств РГГУ и учителей детских музыкальных школ области.*

**Ключевые слова:** исполнительство на свирели, полесские дудкари, дудка-выкрутка, свирель, профессионализация исполнительства на свирели.

*The most important aspects of authentic and modern block flute performing as a phenomenon of Ukrainian folk music heritage has been described in the article. The scientific and creative work of the researchers of Polissya pipe's musical culture was outlined. It was presented the significant contribution to the pipe's development of the Rivne region as native musicians and teachers of the Institute of Arts of the RSGU and teachers of children's musical school of the region.*

**Key words:** block fluting, Polisski dudkari (the musicians of the western part of Ukraine), dudka-vykrutka, block flute, professionalizing of fluting.

**Вступ.** Одним із найбільш поширених народних музичних інструментів в Україні є сопілка. Вітчизняне музикування на сопілці та етнодухових інструментах має давню історію. Традиційні виконавці на сопілкових інструментах зазвичай самостійно оволодівали технологіями їх виготовлення та мистецтвом гри.

Як професійний, академічний, сольний та ансамблевий інструмент сопілка починає використовуватися у другій половині ХХ століття,

продовжуючи таким чином своє активне функціонування у фольклорному середовищі. Як наслідок – процес хроматизації сопілки у ХХ столітті став результатом послідовного її еволюціонування впродовж попередніх століть.

Становлення сопілкового виконавства на Рівненщині тісно пов'язане із локальною народною музичною традицією, яка самобутніми рисами збагачує національну культуру.

**Аналіз наукових досліджень і публікацій.** Фонд музично-етнографічних матеріалів щодо висвітлення сопілкової музики Полісся започатковують Ф. Колеса та К. Мошинський [4]. Пізніше наукові розвідки були продовжені у працях О. Ошуркевича, М. Лисенка-Дністровського, М. Хая, І. Клименко, а також рівненських фольклористів М. Бабич, В. Ковальчука та цілої плеяди дослідників молодшої генерації.

Дослідженню музично-акустичних, технічних, художніх проблем виконавства на сопілці та етнодухових інструментах присвячено низку мистецтвознавчих, музично-методичних праць науковців, митців, майстрів музичних інструментів (І. Скляр, Є. Бобровников, І. Мацієвський, М. Хай, П. Круль, В. Гуцал, М. Тимофіїв, М. Корчинський, Б. Яремко, Я. Мазур, А. Кондрашевський, Р. Дверій, Б. Корчинська-Яскевич, Р. Дзвінка та ін.) [1, с. 205].

Значний внесок у дослідження сопілкарства Рівненщини зробили й науковці Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету (далі – РДГУ) М. Лисенко-Дністровський, С. Шевчук, В. Логвін, Б. Яремко, М. Бабич, Ю. Рибак та ін.

В історії розвитку сопілкового виконавства Рівненщини нами виокремлено два напрями: традиційне сопілкарство, що базується на усній народній творчості, та сучасне виконавство, пов'язане з подальшою модифікацією діатонічної сопілки в хроматичну мажорну десятиотворну сопілку (конструкції Д. Демінчука) й утворенням осередків академізації.

**Мета статті** – охарактеризувати традиційне сопілкарське мистецтво Рівненщини; здійснити аналіз сучасного стану етнодухових інструментів у нашому краї.

Зважаючи на мету статті, її основними завданнями є: розкриття науково-творчого доробку дослідників поліської сопілкової музичної культури та особливостей побутування унікальних автентичних інструментів (дудка-викрутка, дудка-колянка) поліщуків; представлення вагомого внеску у розвиток сопілкарства Рівненщини музикантів-самородків Г. Шнайдера та А. Кондрашевського, а також педагогів Інституту мистецтв РДГУ і викладачів дитячих музичних шкіл області.

Виклад основного матеріалу. Зауважимо, що на сьогодні лише незначна частина дослідників по-справжньому торкалися вивчення традиційної сопілкової музики Рівненщини загалом та дудки-вкрутки і дудки-колянки зокрема, а також їх побутування та трансформації.

Усвідомлюючи необхідність повноцінної фіксації та подальшого вивчення самотутньої традиційної музичної культури рідного краю наприкінці 70-х рр. ХХ ст., активну фольклористично-збирацьку роботу здійснювали науковці Рівненського державного інституту культури (сьогодні – Інститут мистецтв РДГУ). Так, під керівництвом кандидата мистецтвознавства, доцента М. Лисенка-Дністровського, організатора кафедри народного хорового співу та засновника першого на Рівненщині молодіжного фольклорного ансамблю «Горина» В. Павлюка, викладачів-фольклористів Л. Сазонік, С. Кітової та ін., завідувача відділу етнографії Обласного будинку народної творчості, а згодом – його директора С. Шевчука проводилися фольклорні експедиції на терени Рівненщини [3, с. 6].

Значний внесок у дослідження інструментальної музики Рівненщини зроблений саме Михайлом Лисенком-Дністровським, який одним із перших у 1978 році від жителя с. Кураш Дубровицького району Рівненської області П. Степанюка записав технологію виготовлення дудки-вкрутки. Пізніше у своїй статті «Про техніку виготовлення сопілки» науковець докладно описав процес виготовлення дудки-вкрутки, не лише розкрив деякі її конструктивні особливості й аспекти функціонування, а й оцінив звучання шойно виготовленого інструмента: «Дудка звучала м'яко, соковито і достатньо чисто. На завершення П. Степанюк виконав на інструменті популярну танцювальну мелодію «Хустиночка», яку ми записали на магнітофон» [7].

Сьогодні із технологією виготовлення дудки-вкрутки можна ознайомитися в низці публікацій [7; 12], на інтернет-ресурсах [9], а також завдяки матеріалам приватних архівів рівненських фольклористів Ю. Рибак, О. Нагорнюка, Ю. Ковальчука, А. Ляшука, молоді дослідниці із Києва Я. Товкайло та ін.

Системне вивчення народної сопілкової музики Полісся наприкінці ХХ ст. започаткували фольклористи Національної музичної академії ім. П. І. Чайковського І. Клименко, А. Загайкевич, М. Хай. Починаючи із 1987 р., ними проводилися фольклористичні експедиції в північні райони Рівненської області. У наступні роки географія музично-фольклористичних досліджень розширилася. Так, у середині 1990-х рр. до активної науково-пошукової роботи долучаються рівненські фольклористи – керівник етнокультурного центру «Веснянка» Рівненського Палацу дітей та молоді В. Ковальчук та науковці Рівненського державного інституту культури, викладачі кафедри музичного фольклору В. Логвін та Б. Яремко.

У 2001 році було здійснено комплексну фольклористичну експедицію в північні райони області, зокрема села Рокитнівського району. Викладачі та студенти кафедри музичного фольклору (координатор проекту – викладач Ю. Рибак) спільно із львівськими етномузикологами Л. Добрянською і Л. Лукашенко впродовж п'яти днів у семи селах опитали 54-х виконавців, зафіксували 601 народний музичний твір та зробили більше 50-ти фотознімків [10, с. 5].

У селах Дроздинь (інформанти – С. Крунич, Л. Яскевич), Старе Село (І. Петровець, І. Пишняк), Вежиця (П. Чмуневич) від п'яти поліських дудкарів записано 67 народних інструментальних мелодій. Крім того, Ю. Рибак у Старому Селі від І. Петровця зафіксував технологію виготовлення дудки-вкрутки. Матеріали експедиції вперше були опубліковані у збірнику «Народна музика північної Рокитнівщини», що побачив світ у 2002 р.

У подальшому значна видавнича робота була проведена рівненським фольклористом Віктором Ковальчуком. Наукові статті, етнографічна інформація, світлина народних виконавців та транскрипції творів традиційної сопілкової музики опубліковані в наукових виданнях «Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся» [2] та «Народна музика Рівненського Полісся» [11].

Науково-пошукова робота впродовж понад сорока років дає змогу створити загальну картину географії побутування та розкрити деякі аспекти функціонування сопілкових інструментів у музичній культурі полішуків. Варто зазначити, що поліські дудкарі зазвичай грали на власноруч виготовлених музичних інструментах, а серед поліських дудок надавали перевагу дудці-вкрутці. Унікальна техніка виготовлення цього музичного інструмента в природних умовах за допомогою ножа впродовж 20-30 хвилин збереглася до наших днів. Також поліські дудкарі майстрували дудки-колянки, а також виготовляли поліські дудки із металевих трубок, пластикових лижних палиць тощо. Традиційні поліські сопілкові інструменти мали шість отворів, були технічно недосконалими й діатонічними, призначалися переважно для пастушого музикування, а також слугували як супровід до танців та співів.

Кількість сопілкових народних творів у сольному та ансамблевому виконанні, зафіксованих на Рівненському Поліссі наприкінці ХХ – початку ХХІ століть, сягає понад 300 зразків, записаних від 28 виконавців із 17 сіл Володимирецького, Дубровицького, Заріченського та Рокитнівського районів.

Неоціненний внесок у розвиток сопілкарства Рівненщини зробили музиканти-самородки Георгій Шнайдер та Анатолій Кондрашевський. Їхня творчість вплинула на популяризацію сопілки як сольного та ансамблевого інструмента й співпала із періодом стрімкого розвитку сопілкарства в Україні. На початках своєї виконавсько-концертної діяльності вони грали на діатонічній сопілці із шістьма отворами. Основу їх репертуару склали українські народні пісні та інструментальні награвання, які часто виконувалися у формі «в'язанок» народних мелодій або невеликих сюїт.

Серед сільських музикантів-самородків насамперед варто виокремити відомого сопілкаря, організатор колективного музично-виконавського руху на Рівненщині Георгія Яковича Шнайдера. Він був першим на Рівненщині виконавцем, який не лише провадив активну концертну діяльність, а й демонстрував власноруч виготовлені сопілки в концертних залах, навчальних аудиторіях. Саме йому належить роль першовідкривача колективного навчання гри на сопілці, яка у середині 60-х рр. минулого століття увійшла до сфери педагогіки.

У 1966 р. у с. Здовбиця Здолбунівського району Георгій Якович уперше на Рівненщині створив ансамбль сопілкарів, але не зупинився на досягнутому – згодом ним же були створені ансамблі трієстих музик, сімейний ансамбль, дитячі ансамблі народної музики, ансамбль дударочок на Рівненському льонокомбінаті, учительські ансамблі сопілкарів в Обарові та Клевані [8, с. 372]. Г. Шнайдер як майстер виготовлення та реставрації народних музичних інструментів майстрував шестиотворні сопілки різних розмірів і різного строю, що сприяло збагаченню тембрового звучання гуртка юних сопілкарів. Тим, хто хоче дізнатися, який вигляд мала сопілка Григорія Яковича, а також, який вигляд мають реставровані ним інструменти, може це все побачити, завітавши до Рівненського обласного краєзнавчого музею, у фондах якого зберігаються ці цінності [12, с. 211]. У 1968 р. Георгій Якович Шнайдер став першим лауреатом республіканського конкурсу сопілкарів, а у 1970 р. Всесоюзною фірмою грамзаписів «Мелодія» було випущено платівку «Українська трієста музика», на якій записано п'ять творів у виконанні музиканта в дуєті зі скрипалем-самородком із Квасилова М. Ситником.

Значний внесок у розвиток українського сопілкового виконавства зробив і музикант-мультиінструменталіст Анатолій Миколайович Кондрашевський. Безпосередня дотичність митця до початків популяризації сопілкарства на Рівненщині та еволюції сопілкового виконавства полягає в його виконавській творчості як талановитого музиканта й винахідницькій діяльності як майстра-конструктора. Упродовж 1969 – 1982 років А. Кондрашевський працював у Рівненському міському будинку культури: спочатку концертмейстром (баяністом) ансамблю народного танцю «Полісянка», а із 1973 р. – учасником ансамблю народної музики «Наспів» під керівництвом Б. Забути [8, с. 152]. Саме в цей період він і захопився сопілкою. Успішні конструкторські експерименти в напрямі професіоналізації інструмента були описані Анатолієм Миколайовичем у його авторському практичному посібнику з виготовлення сопілок новітньої конструкції «Душа співає голосом сопілки» [5]. Митець, докладаючи зусиль, аби професіоналізувати сопілку, водночас прагнув спростити інструмент й пристосувати його до розвитку виконавських технік.

Неоцінним спадком Анатолія Кондрашевського стали аудіо- та відеозаписи сопілкового звучання у супроводі ансамблю народної музики «Наспів», здійснені у другій половині 70-х років ХХ ст. Уже тоді він демонстрував віртуозне виконання на сопілці, тилинці, тенор-сопілці, сопілці-пікколо та наї. У складі ансамблю народної музики «Наспів» як соліст-виконавець на сопілках він брав участь у конкурсі ансамблів народної музики (Київ, 1977), представляв Україну в Таджикистані (Душанбе, 1977), із концертними турами побував у Болгарії (1975, поч. 1980-х), Німеччині (1977), Угорщині (1979), Югославії (1981).

Після виїзду із м. Рівне у 1982 р. активна творча діяльність А. Кондрашевського була пов'язана із Київщиною. За свою багаторічну діяльність на ниві музичного мистецтва талановитий педагог і музикант був удостоєний почесних звань «заслужений артист України» (1997) та «народний артист України» (2011, посмертно).

Історія формування осередків академізації гри на народних музичних інструментах на Рівненщині на початку 1970-х рр. пов'язана з хвилею підйому ансамблевого й оркестрового виконавства.

Керівники оркестрів народних інструментів докладали значних зусиль для відродження і розвитку народного музичного інструментарію та традицій виконавства.

Якісно нові умови для оволодіння мистецтвом гри на сопілці були започатковані у мистецьких навчальних закладах різного рівня. Концертно-виконавська діяльність студентських навчально-творчих колективів сприяла відкриттю в них класу сопілки, що розглядається нами як об'єктивна вимога часу.

У 1972 р. на кафедрі народних інструментів Рівненського державного інституту культури розпочали свою діяльність випускники Львівської консерваторії Михайло Лисенко-Дністровський та Петро Свердлик, котрі відіграли надзвичайно важливу роль у формуванні інструментарію оркестру народних інструментів. У 1979 р. у закладі було відкрито клас сопілки, першим викладачем якого став Богдан Яремко. Саме за ініціативи Б. Яремка у 1979-1980 навчальному році було створено студентський ансамбль сопілкарів, який, починаючи із 1981 року, провадив активну концертну діяльність. У подальшому Б. Яремко запроваджував концепцію професійної реставрації сопілкової традиції на кафедрі музичного фольклору (спеціалізоване навчання гри на етнодухових інструментах (сопілка, фрілка, пищавка, тилинка, окарина та ін.) із вивченням поліської, гуцульської, бойківської, подільської традиційної музики. У той час концертна хроматична сопілка (Мельнице-Подільського виробництва), якою зацікавився Б. Яремко, увійшла до складу оркестру, збагачуючи його звучання національним колоритом.

Слід віддати належне і першим та кращим випускникам класу сопілки Б. Яремка, котрі, завдячуючи своїй наполегливій праці, досягли значних успіхів у становленні професійного сопілкового виконавства. Зокрема, першим випускником-сопілкарем Рівненського державного інституту культури (1983 р.) став Ю. Фокшей, випускник Дрогобицького музичного училища (клас сопілки В. Петрованчука), який у 1991 р. відкрив клас сопілки у Волинському державному училищі культури і мистецтв ім. І. Стравінського. Також варто згадати І. Федорова (випускник 1985 р.), засновника класу народно-духових інструментів (сопілка, флейта Пана, фрілка) Рівненського музичного училища; М. Бабчука (випускник 1988 р.), заслуженого артиста України (2002), а із 1988 р. – соліста і керівника академічного ансамблю народної музики «Візерунок» («Веселі Галичани») Тернопільської обласної філармонії.

У наш час клас сопілки на кафедрі народних інструментів Інституту мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету здійснюють кандидат мистецтвознавства, доцент О. Трофимчук, а на кафедрі музичного фольклору – кандидат педагогічних наук, доцент Р. Дзвінка.

У Дубенському коледжі культури і мистецтв РДГУ навчання гри на сопілці започатковано на відділі народних інструментів з ініціативи керівника оркестру народних інструментів О. Кривенчука. У 1978 р. із метою збагачення колориту оркестрового звучання до складу оркестру увійшов і виконавець на сопілці, баяніст І. Федоров, який виявляв інтерес до сопілки та володів елементарними навичками гри на цьому інструменті. Із 2016 р. клас сопілки у закладі веде скрипаль Р. Левкович.

У 1982 р. у Рівненському музичному училищі відомий митець і педагог Я. Зуляк заснував гурток народної музики, увівши таким чином у навчальний процес ознайомлення із сопілкою. У 1990 р. з ініціативи Я. Зуляка не лише було відкрито відділ народної музики, а й під його керівництвом почав діяти ансамбль народної музики «Древляни», в якому серед інших інструментів неабияку роль відігравали й сопілки. У цей же час було відкрито клас сопілки, який очолив І. Федоров. Серед його учнів – переможці міжнародних та всеукраїнських конкурсів Є. Капітула, І. Павлюк, Мар'яна Презлята, О. Мілоста, В. Богуславська. При цьому кращі випускники продовжували своє навчання, здобуваючи професійну освіту в музичних вишах України – Львівській національній музичній академії ім. М. Лисенка, Київському національному університеті культури і мистецтв, Інституті мистецтв Рівненського державного гуманітарного університету.

Величезна заслуга в розвитку сопілкового виконавства на Рівненщині належить викладачам дитячих музичних шкіл (ДМШ) міста й області. Зокрема, першими вчителями класу сопілки у ДМШ були В. Абулевич (Корецька ДМШ), М. Дітчук (Рівненська ДМШ № 1, філія Оржівської ДМШ у с. Олексин), І. Рагімов (Великоолексинська ДМШ), С. Круглей (Оржівська ДМШ), І. Федоров (Оженинська ДМШ); В. Воробей (Дубровицька ДМШ), А. Боровик (Степанська ДМШ) та ін.

Сьогодні серед викладачів класу сопілки відомі: І. Козачук (ДМШ № 2 м. Рівного); І. Федоров (Рівненський міський Палац дітей та молоді); М. Карпеч, Л. Труш (Володимирецька ДМШ); О. Кожушко (Дубенська ДМШ); В. Скрипка (Острозька ДМШ); С. Ткач, Р. Лукашик, О. Веноградова (Оржівська ДМШ); Ю. Воробей (Дубровицька ДМШ); М. Кузьмічова, П. Рискова (Приватна музична школа м. Рівного).

Із кінця 80-х років минулого століття низка викладачів класу духових інструментів дитячих музичних шкіл Рівненщини використовували сопілку як початковий інструмент.

Заслугують на увагу не лише сопілкарі, а й співаки і музиканти, які, здобуваючи професійну музичну освіту як виконавці на різних музичних інструментах, самостійно оволодівали мистецтвом гри на сопілкових інструментах. Так, аматорське навчання гри на сопілці в дитячих творчих колективах успішно провадив М. Дітчук (Рівненська обласна школа-інтернат, ДМШ № 1 та № 2 м. Рівного); активну роботу з популяризації сопілки в ансамблях, оркестрах народної музики й творчих колективах організували та здійснювали С. Ярмола (м. Сарни), В. Шкльода, В. Смоляк (м. Зарічне), В. Абулевич, В. Данилюк (м. Корець) та багато інших.

**Висновки.** Усвідомлене кризь призму етнічної традиції академічне сопілкарське мистецтво впродовж тривалого часу перебуває у процесі своєї адаптації професійним музичним світом, однак, на жаль, і досі залишається явищем майже екзотичним [6, с. 1].

Традиційне сопілкарство як феномен спадкоємної народної музичної творчості перебуває у стані свого остаточного відмирання, тому вкрай важливо продовжити експедиційно-пошукову та науково-дослідницьку роботу з метою розширення та опрацювання

фондів народної автентичної музики, а в подальшому – використання реліктових народно-музичних творів у концертних і фестивально-конкурсних програмах, науково-творчих проектах, презентаціях не лише в Україні, а й за кордоном, широко популяризуючи сопілкову культуру українців.

## СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Дзвінка Р. Творчий доробок Михайла Тимофіїва в контексті еволюції сопілкового виконавства / Р. Дзвінка // Мистецька освіта та розвиток творчої особистості : зб. наук. пр. / Ін-т мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України ; Uniwersytet Rzeszowski wydział Muzyki ; Ін-т мистецтв Рівнен. держ. гуманіт. ун-ту. – Рівне : Волин. обереги, 2018. – Вип. 4. – С. 204–210.
2. Етнокультурна спадщина Рівненського Полісся / ред.-упоряд. В. П. Ковальчук. – Рівне : Перспектива, 2003. – Вип. 4. – 255 с.
3. Кафедри музичного фольклору – 30 років. Нарис з історії (1979-2009 роки) / упор. Р. І. Дзвінка. – Рівне, 2009. – Вид. 2-ге, розшир. та доп. – 148 с.
4. Колесса Ф. Музичний фольклор з Полісся у записках / Ф. Колесса, К. Мошинський ; упоряд., вступ. стаття, примітки, переклад із польськ. С. Й. Грици. – К., 1995.
5. Кондрашевський А. Душа співає голосом сопілки : практ. посіб. з виготовлення сопілок новітньої конструкції / А. Кондрашевський. – К. : Муз. Україна, 2006. – 48 с.
6. Корчинська-Яскевич Б. Витоки і становлення професійної сопілкової культури в просторі українського інструменталізму : автореферат дисертації на здобуття наук. ст. канд. мистецтвознавства : спец. 17.00.03 «музичне мистецтво» [Електронний ресурс] / Божена Корчинська-Яскевич. URL: [http://conservatory.lviv.ua/wpcontent/uploads/2015/12/aref\\_korchynska.pdf](http://conservatory.lviv.ua/wpcontent/uploads/2015/12/aref_korchynska.pdf) (дата звернення: 24.12.2018).
7. Лысенко-Днестровский М. В. О технике изготовления сопилки / М. В. Лысенко-Днестровский // Советская этнография. – М., 1981. – № 3.
8. Столярчук Б. Митці Рівненщини. Енциклопедичний довідник / Б. Столярчук. – Рівне : видавець Зень О., 2011. – Вид. 2-ге, допов. і перероб. – 386 с.
9. Нагорнюк О. Виготовлення дудки-викрутки [Електронний ресурс] / О. Нагорнюк. URL: [https://www.youtube.com/watch?v=01\\_fB6Xn\\_hg](https://www.youtube.com/watch?v=01_fB6Xn_hg) (дата звернення: 22.12.2018).
10. Народна музика північної Рокитнівщини : за матеріалами експедиції 2001 року / упор. Ю. П. Рибак, Л. Д. Гапон. – Львів : Сполом, 2002. – 108 с.
11. Народна музика Рівненського Полісся у записках Віктора Ковальчука / за заг. ред. Ю. П. Рибак. – Рівне : видавець Дятлик М. С., 2018. – 316 с. : іл., нот., CD.
12. Яськів Б. Наукові розвідки музичних інструментів у фондах Рівненського обласного краєзнавчого музею : матеріали наукової конференції «Наша спадщина: де минуле зустрічається з майбутнім» / Б. Яськів // Наукові записки Рівненського обласного краєзнавчого музею : зб. наук. праць. – Рівне : видавець Дятлик М., 2018. – Вип. XVI. – С. 211–213.

Дата надходження до редакції: 27.12.2018 р.